

NAZWOTWÓRSTWO W JĘZYKU CHIŃSKIM

Słowa tematyczne: onimy w języku chińskim, chińskie strategie nazewnicze, metody tworzenia nazw w języku chińskim, chińskie nazwy osobowe, chińskie toponimy

Nazwy własne, onimy, to nie tylko konkretne formy językowe, ale także pewne fakty socjokulturowe. Kultura to dorobek materialny i duchowy danej społeczności, a język stanowi jeden z jej podstawowych składników. Jako wytwór określonej kultury jest przez nią kształtowany, a jednocześnie kultura tej społeczności znajduje swe odbicie w języku. Na formy i funkcje nazw własnych wywierają wpływ cechy języka oraz charakterystyka danej społeczności, wspólnoty językowej i kulturowej. Specyfika kultury chińskiej i cechy języka chińskiego sprawiają, że wiele chińskich nazw ma swoje cechy specyficzne, różniące je od nazw w innych językach i kulturach (Kałużyńska, 2002; Kałużyńska, 2008).

NAZWY WŁASNE W JĘZYKU I KULTURZE CHIN

Podstawową cechą kultury nazewniczej narodowości Han, w uproszczeniu nazywanej chińską, było i w pewnej mierze jest nadal uważanie związku pomiędzy nazwą a nazwanym nie za formalny czy arbitralny, lecz rzeczywisty i niezwykle ważny. Obiekt i jego nazwa stanowią jedność, nazwa wyraża istotę nazwanego, nie tylko go reprezentuje. Imię tworzy i formuje człowieka, jest wyznacznikiem jego losu, wyrazem jego prestiżu w społeczeństwie, a nie tylko znakiem go identyfikującym. Traktowanie nazw jako niemal rzeczywistych faktów sprawiło, że Chińczycy wyrażali swe kulturowo nacechowane wierzenia i poglądy, tworząc nazwy własne i ustalając różne reguły ich dotyczące. Zasady te niewątpliwie wyrosły z wiary w magiczny wpływ języka, z wiary, że słowa kontrolują rzeczy, ludzi i duchy, stąd dobra, właściwa nazwa przynosi dobre efekty i pomyślność, a zła, niewłaściwa nazwa może spowodować kłopoty i nieszczęścia jednostki i całej społeczności. Także i współcześnie utworzenie czy wybór odpowiedniej

nazwy ma w Chinach wielkie znaczenie, nie ma ustalonej listy imion, są one indywidualnie kreowane.

Onimy, należące faktycznie do własnej sfery leksyki języka, nie są traktowane przez społeczeństwo chińskie jako jednostki czysto onimiczne, wyłącznie identyfikujące obiekty, lecz raczej jako jednostki leksykalne umotywowane semantycznie, czyli zasadniczo właściwe dla sfery apelatywnej. Dla Chińczyków związek semantyczno-funkcjonalny nazwy własnej z apelatywem na ogół istnieje i nazwy w większości mają treść apelatywną, czyli są semantycznie transparentne. Zdarza się, że występujące w nazwach apelatywy utraciły swe konkretne znaczenie leksykalne i obecnie funkcjonują jako „leksemy/znaki specjalne używane w nazwach”. Zdarza się również, że niektóre onimy czy ich elementy leksykalne powstały w wyniku transonimizacji, np. w imieniu wykorzystane zostały: element nazwy lub nazwa miasta czy prowincji, nazwisko dobroczyńcy rodziny czy nazwisko matki, imię zagraniczne itp. Jednak chińskie nazwy własne były i są w większości jednostkami semantycznie transparentnymi, posiadającymi znaczenie leksykalne, a więc są nieprototypowymi nazwami własnymi.

Chińskie nazwy własne oprócz znaczenia leksykalnego mają też różne znaczenia asocjacyjne, wynikające z występowania tworzących je apelatywów czy nazw własnych w różnych funkcjach i kontekstach językowych. Sprzyja temu specyfika języka chińskiego, a więc języka izolującego, analitycznego, pozycyjnego, o dominującym monosylabizmie wyrazów prostych czy morfemów semantycznych. W języku chińskim występowała generalna zasada: sylaba stanowiła wyraz i była zapisywana jednym znakiem pisma. Obecnie zasadę tę można przedstawić jako zależność typu: sylaba = morfem = znak pisma, ponieważ część monosylabicznych wyrazów utraciła samodzielność językową. Monosylabizm morfemów i morfologia sylabiczna powiązane z inną właściwością języka chińskiego, czyli niewielką liczbą sylab wykorzystywanych językowo, przyczyniają się do znacznej homofonii morfemów, stąd jedna jednostka leksykalna wywołuje różne asocjacje z jej homofonami, rozszerzając pole semantyczne nazwy. Zjawisko substytucji homofonicznej odgrywa w nazewnictwie istotną rolę.

Chińskie onimy są ponadto zapisywane specyficznym pismem ideograficzno-fonetycznym (nazywanym też sylabowym pismem logograficznym czy pismem logosylabowym, jako że w języku chińskim każdy znak odpowiada jednej sylabie). Pismo chińskie jest systemem złożonym, w którym znak z reprezentowanym słowem czy morfemem może łączyć znaczenie (zasada semantyczna), wymowa (zasada fonetyczna) lub znaczenie i wymowa (zasada semantyczno-fonetyczna). Znaki chińskie, czy też ogólnie znaki ideograficzno-fonetyczne, mogą wskazywać brzmienie i znaczenie jednostek leksykalnych, a niekiedy nawet to znaczenie poszerzają o dodatkowe asocjacje wynikające z samej struktury znaku. Chińskie grafemy to struktury złożone z różnej liczby kresek podstawowych, tworzących

pewne subgrafemy, elementy semantyczno-graficzne, występujące w znakach w różnej liczbie i konfiguracji. Pismo chińskie cechują także różnorodne walory filozoficzne, magiczne, numerologiczne i estetyczne, stąd przy tworzeniu onimów oprócz brzmienia i znaczenia morfemów także forma zapisu odgrywa ważną rolę.

SEMANTYCZNE KLASYFIKACJE CHIŃSKICH NAZW

Pomimo dominującej semantycznej transparencji chińskich onimów „prawdziwy” sens niektórych nazw bywa czasem bardzo trudny do odkrycia, a jego stwierdzenie często opiera się jedynie na domysłach. Tym niemniej, chińskie onimy ewidentnie nie stanowią przypadkowych kombinacji, mają pewne zasadnicze, ukryte znaczenie, odzwierciedlające przyczynę lub przyczyny wykorzystania konkretnych jednostek leksykalnych w procesie nazwotwórczym.

Chińscy badacze zazwyczaj nie wymieniają „znaczenia” nazw jako kryterium klasyfikacji semantycznej. Ich klasyfikacje bazują na różnie określanych „przyczynach”, „metodach” lub „motywacjach” powstania nazwy, czy też na ich „źródle nazewniczym”. Jako typowe przykłady takich klasyfikacji można uznać podział chińskich nazw geograficznych autorstwa Ma Yongli według ‘źródła toponimów’ (*dímíng yuānyuán* 地名渊源), wyróżniający trzydzieści osiem grup nazw (Ma, 1982, 1, s. 2–5; 1982, 2, s. 4–8) i podział chińskich imion autorstwa Wanyana Shaoyuana (Wanyan, 1994, s. 61–65) według dwudziestu sześciu ‘metod nazywania’ (*qǔmíng fāngfǎ* 取名方法).

W przytoczonej poniżej klasyfikacji chińskich imion autorstwa Wanyana terminy określające te metody zostały przetłumaczone lub wyjaśnione głównie na podstawie przytaczanych przez autora przykładów. Zamieszczono jedynie wybrane przykłady nazw, uznane za szczególnie istotne dla omawianych w artykule zagadnień. Wskazane imiennicze „metody nazywania” to:

- (1) *jì shí fǎ* 记时法 ‘zapis czasu [narodzin]’, np. Dongsheng 冬生 ‘urodzony zimą’ (*dōng* 冬 ‘zima’, *shēng* 生 ‘rodzić, rodzić się’);
- (2) *jì dì fǎ* 记地法 ‘zapis miejsca [narodzin, pochodzenia czy zamieszkiwania]’, np. Moruo 沫若 ‘Mo Ruo’ (Mo 沫 ‘nazwa rzeki w prowincji Syczuan, Mo Shui 沫水’, Ruo 若 ‘nazwa rzeki w prowincji Syczuan, Ruo Shui 若水’);
- (3) *jì shì fǎ* 记事法 ‘zapis wydarzeń [towarzyszących narodzinom]’, np. Li 鲤 ‘karp’ (*lǐ* 鲤 ‘karp’); kiedy urodził się syn mistrza Konfucjusza (551–479), władca przysłał w prezencie karpia;
- (4) *jì dé fǎ* 记德法 ‘zapis zasług’, czyli głównie zapis nazwiska dobroczyńcy rodziny nowo narodzonego jako imienia osoby nazwanej;
- (5) *jì rén fǎ* 记人法 ‘zapis osoby’, czyli zapis jako imienia nazwiska pierwszej osoby przybywającej do domu nowo narodzonego;
- (6) *yìng mèng fǎ* 应梦法 ‘reakcja na sen’;

- (7) *yìng shì fǎ* 应筮法 ‘spełnienie wróżby’;
- (8) *yìng zhào fǎ* 应兆法 ‘reakcja na omeny’;
- (9) *yìng niàn fǎ* 应念法 ‘odzwierciedlenie pragnień [rodziców i dziadków dziecka wobec nowo narodzonego / nazywanego]’;
- (10) *yìng xiàng fǎ* 应象法 ‘opis wyglądu [nowo narodzonego / nazywanego]’;
- (11) *biǎo dé fǎ* 表德法 ‘wyrażenie cnoty’, czyli wyrażenie życzeń dotyczących przyszłego zachowania moralnego nowo narodzonego czy nazywanego;
- (12) *yàng xián fǎ* 仰贤法 ‘wyrażenie uwielbienia dla mędrców czy świętych’;
- (13) *yán zhì fǎ* 言志法 ‘wyrażenie aspiracji [związanych z nowo narodzonym/nazywanym]’;
- (14) *tuō jì fǎ* 拖寄法 ‘wyrażenie oczekiwań [dotyczących życia czy profesji nowo narodzonego/ nazywanego]’;
- (15) *yòng diǎn fǎ* 用典法 ‘wykorzystanie znanych wypowiedzi, cytatów’;
- (16) *lián xìng fǎ* 连姓法 ‘połączenie z nazwiskiem’, czyli utworzenie z nazwiska i imienia związku frazeologicznego, np. An Rushan 安如山 ‘spokojny jak góra’ (*An/ān* 安 ‘nazwisko; spokoj, spokojny’, *rú* 如 ‘podobny do, jak’, *shān* 山 ‘górze’);
- (17) *mìng lǐ fǎ* 命理法 ‘wykorzystanie teorii Pięciu Elementów [tworzących wszechświat]’;
- (18) *shùn xù fǎ* 顺序法 ‘zaznaczenie kolejności [narodzin w rodzinie]’;
- (19) *tǐ zhòng fǎ* 体重法 ‘zapis wagi [nowo narodzonego]’;
- (20) *wù míng fǎ* 物名法 ‘użycie nazwy dowolnego obiektu’;
- (21) *jiā jiǎn fǎ* 加减法 ‘dodanie lub zredukowanie’, czyli wybranie słów zapisywanych chińskimi znakami różniącymi się jedną kreską lub kilkoma;
- (22) *dié zì fǎ* 叠字法 ‘zredukowanie sylaby/morfemu/wyrazu’;
- (23) *xiāng biān fǎ* 镶边法 ‘użycie wyrazów zapisywanych znakami mającymi ten sam pierwiastek czy element graficzny’;
- (24) *shēngxiào fǎ* 生肖法 ‘użycie nazwy jednego z 12 symbolicznych zwierząt chińskiego zodiaku’;
- (25) *yì yīn fǎ* 译音法 ‘transkrybowanie [imienia zagranicznego]’, czyli imię cudzoziemskie jest zapisywane znakami chińskimi wybranymi głównie ze względu na podobieństwo fonetyczne zapisanych nimi słów;
- (26) *hé xìng fǎ* 合姓法 ‘połączenie nazwiska [ojca i matki]’, czyli imię dziecka jest nazwiskiem rodzica, głównie matki, lub też wyrazem do niego homofonicznym.

Powyższa klasyfikacja, bynajmniej nie wyczerpująca wszystkich metod tworzenia imion (czy też typów imienniczych), ukazuje skomplikowaną naturę chińskich imion i metod nazwotwórczych, a także specyfikę samych chińskich klasyfikacji. „Metody nazywania” czasami bazują na znaczeniu użytych w nazwach

jednostek leksykalnych, czasem na ich cechach formalnych, jak wymowa czy forma graficzna. Podobne, choć nie tak rozbudowane, klasyfikacje można znaleźć w opracowaniach innych autorów (Deng, 2002; Hui, 2002; Ji, 1993; Li, 2004; Luo, 2000; Xu i Xin, 1999). Tego rodzaju klasyfikacje na ogół wymagają posiadania różnych dodatkowych informacji dotyczących okoliczności powstania nazwy. W niektórych przypadkach ze znaczenia użytych jednostek leksykalnych czy ich cech formalnych można wydedukować, jaką metodę wykorzystano.

Przytoczona klasyfikacja, a właściwie jej terminologia, pokazuje też pewne cechy charakterystyczne chińskiego nazewnictwa. Dwadzieścia sześć wymienionych tu terminów odnoszących się do metod nazewnictwa jest zbudowanych z tej samej liczby sylab, morfemów/wyrazów, zapisanych tą samą liczbą znaków (tu trzy). Ostatnia sylaba/wyraz/znak to termin generyczny, czy utożsamiający, o znaczeniu 'metoda', poprzedzające ją jednostki leksykalne to człony odróżniające:

- (1) *jì shí fǎ* 记时法 'zapis czasu [narodzin]', 'zapisać' + 'czas' + 'metoda';
- (2) *jì dì fǎ* 记地法 'zapis miejsca [narodzin, pochodzenia czy zamieszkiwania]', 'zapisać' + 'miejsce' + 'metoda';
- (3) *jì shì fǎ* 记事法 'zapis wydarzeń [towarzyszących narodzinom]', 'zapisać' + 'wydarzenie' + 'metoda'.

Podobną strukturę, jak wymienione powyżej terminy z klasyfikacji imion, mają chińskie oficjalne nazwy geograficzne, których członem generycznym, utożsamiającym, są apelatywy, wskazujące na rodzaj nazywanego obiektu, np. *shì* 市 'miasto', *shān* 山 'góra', *jiāng* 江, *hé* 河 'rzeka':

Beijing Shi 北京市 'Pekin Miasto', **Shanghai Shi** 上海市 'Szanghaj Miasto', **Huang Shan** 黄山 'Żółta Góra', **Changbai Shan** 长白山 'Changbai Góra', **Chang Jiang** 长江 'Wielka (dosł. 'długa') Rzeka', **Huang He** 黄河 'Żółta Rzeka'.

W przytoczonych powyżej przykładach niektóre człony odróżniające zostały przetłumaczone, inne zostawione w zapisie transkrypcyjnym chińskim bądź spolszczonym, ale można je również dosłownie przetłumaczyć, np. **Beijing** 北京 'Północna Stolica'.

GRAFEMICZNE ASPEKTY NAZW — WYKORZYSTANIE CECH ZNAKÓW CHIŃSKICH W NAZWOTWÓRSTWIE

Chińskie nazwy są zapisywane specyficznym pismem chińskim — znakami ideograficzno-fonetycznymi. Chińskie znaki czy grafemy można w znacznym uproszczeniu przedstawić jako struktury złożone z różnej liczby kresek

podstawowych, tworzących pewne elementy semantyczno-graficzne zwane pierwiastkami, które z kolei mogą być znakami samodzielnyymi, zapisującymi konkretne wyrazy (a więc mające też swoją szatę fonetyczną), lub występować jako elementy struktury, subgrafemy, w znakach o strukturze bardziej złożonej.

W omawianej powyżej klasyfikacji kilka „metod nazywania” dotyczyło właśnie zapisu nazwy, jej formy graficznej, np.:

(21) *jiā jiǎn fǎ* 加减法 ‘dodanie lub zredukowanie’, czyli wybranie słów zapisywanych chińskimi znakami różniącymi się jedną kreską lub kilkoma.

Metoda ta wykorzystuje wyżej wspomnianą cechę strukturalną znaków chińskich, jaką jest możliwość wystąpienia niektórych znaków czy grafemów prostych jako subgrafemy, czyli elementy semantyczno-graficzne, w znakach o strukturze złożonej. Niżej przytoczone przykłady to zapis nazwisk i imion bądź samych imion, np.:

Chen Dong 陈东, nazwisko Chen 陈 i imię Dong 东 zapisane są znakami mającymi ten sam grafem/subgrafem, czyli *dōng* 东 ‘wschód’;

Zhang Gong 张弓, nazwisko Zhang 张 i imię Gong 弓 zapisane są znakami mającymi ten sam grafem/subgrafem, czyli *gōng* 弓 ‘łuk’, całą nazwę osobową można też przetłumaczyć jako ‘naciągać łuk’ (*zhāng* 张 ‘napinać, naciągać, rozszerzać’, *gōng* 弓 ‘łuk’);

Lin Sen 林森, nazwisko Lin 林 i imię Sen 森, subgrafem występujący w nazwisku i imieniu to *mù* 木 ‘drzewo’, całą nazwę osobową można przetłumaczyć jako ‘las jest gęsty’ (*lín* 林 ‘las’, *sēn* 森 ‘gęsty’);

Baiquan 白泉, imię, w którym występuje jako grafem lub subgrafem *bái* 白 ‘biały’, można przetłumaczyć jako ‘biały strumień’ (*bái* 白 ‘biały’, *quán* 泉 ‘strumień’).

W wyżej przytoczonej klasyfikacji znalazła się też inna metoda nazwotwórcza odnosząca się głównie do zapisu imion:

(23) *xiāng biān fǎ* 镶边法 ‘użycie wyrazów zapisywanych znakami mającymi ten sam „klucz” czy element graficzny’.

W kreacji imion wykorzystuje ona przede wszystkim zasadę tworzenia chińskich znaków złożonych jako mających wspólny element graficzno-semantyczny, wskazujący na przynależność nimi zapisywanych wyrazów do jednej, szeroko rozumianej, kategorii semantycznej, np.:

Yaojuan 姚娟, wspólny pierwiastek znaków zapisujących imię to *nǚ* 女 ‘kobieta’, to niewątpliwie kobiece imię może znaczyć ‘ładna i urokliwa’ (*yáo* 姚 ‘ładna’, *juān* 娟 ‘urokliwa, pełna wdzięku’);

Zhuji 珠玑, wspólny pierwiastek obu znaków zapisujących imię to *yù* 玉 ‘nefryt, jadeit, szlachetny kruszec’, imię może znaczyć ‘perła’ (*zhū* ‘perła’, *jī* ‘perła, która nie jest idealnie okrągła’);

Zhicha 枝杈, wspólny pierwiastek znaków zapisujących imię to *mù* 木 ‘drzewo’, imię może znaczyć ‘rozwidlenie gałęzi’ (*zhī* 枝 ‘gałąź’, *chā* 杈 ‘rozwidlenie, widelec’);

Huiliu 汇流, wspólny pierwiastek znaków zapisujących imię to *shuǐ* 水 ‘woda, rzeka’, występujący zazwyczaj jako pierwiastek czy subgrafem w znakach złożonych w postaci 氵, imię może znaczyć ‘połączyć/razem płynące strugi wody’ (*huí* ‘łączyć wody, razem płynąć’, *liú* ‘struga wody, płyn, strumień’).

W przypadku wykorzystania wyżej wskazanych metod nazwotwórczych powstają nazwy, dla których znaczenie użytych jednostek leksykalnych jest właściwie nieistotne lub mało istotne, natomiast liczy się przede wszystkim ich funkcja poetycka czy artystyczna, czyli wygląd/zapis nazwy znakami chińskimi odpowiednio dobranymi pod względem formy.

Warto też zwrócić uwagę na niewymienione w przytoczonej klasyfikacji wykorzystywanie w nazwotwórstwie chińskim specyficznych gier znakowo-słownych, polegających na podzieleniu znaku zapisującego nazwisko na dwa odrębne znaki/grafemy zapisujące różne wyrazy i utworzenie z nich imienia, np.:

Shu Sheyu 舒舍予, znak zapisujący nazwisko Shu 舒, mające dosłowne znaczenie *shū* 舒 ‘wyciągnięty, wygładzony, zrelaksowany’, został podzielony na dwa znaki zapisujące różne wyrazy: 舍 (*shě* ‘chata, moja skromna siedziba, skromny, dawać’), 予 (*yǔ* ‘dawać, ja’);

Lei Yutian 雷雨田, znak zapisujący nazwisko Lei 雷, mające dosłowne znaczenie *léi* 雷 ‘grzmot’, został podzielony na dwa znaki zapisujące różne wyrazy: 雨 (*yǔ* ‘deszcz’), 田 (*tián* ‘pole’); imię łatwo przetłumaczyć jako ‘deszczowe pole’;

Zhang Changgong 张长弓, znak zapisujący nazwisko Zhang o dosłownym znaczeniu *zhāng* 张 ‘napinać, naciągać, rozszerzać’, został podzielony na dwa znaki zapisujące różne wyrazy: 长 (*cháng* ‘długi’), 弓 (*gōng* ‘łuk’); dosłowne znaczenie imienia to ‘długi łuk’.

Liczba chińskich znaków złożonych (zbudowanych z piktogramów czy ideogramów prostych) dających się podzielić na znaki samodzielne jest ograniczona, stąd częsta powtarzalność imion osób o tym samym nazwisku.

ZNAKI PISMA CHIŃSKIEGO A CHIŃSKIE NAZWY WŁASNE

Chińskie onimy zapisane są specyficznym pismem chińskim, co, jak wykazywano powyżej, może mieć wpływ zarówno na semantykę, jak i walory graficzne

nazw. Relacje pomiędzy znakami chińskiego pisma a chińskimi czy zagranicznymi nazwami własnymi można określić też jak poniżej:

- (1) Nazwy własne zapisane są znakami służącymi zwyczajowo do zapisu tworzących je chińskich apelatywów czy nazw własnych.
- (2) Nazwy własne zapisane są znakami chińskimi jako formami graficznymi do zapisu sylaby (fonogramami/grafemami fonetycznymi), a nie logografemami służącymi do zapisu morfemu/wyrazu o konkretnym znaczeniu leksykalnym. Są to chińskie transkrypcje nazw obcych (kalki fonetyczne):
 - imiona transkrybowane, np. **Anna** 安娜; imię dosłownie może też znaczyć ‘spokojna dziewczyna’ (*ān* 安 ‘spokojny’, *nà* 娜 ‘dziewczyna’);
 - imiona skonstruowane z elementów transkrybowanych nazw obcych, np. **Gaolan** 高兰 od nazwisk Maksyma Gorkiego (**Gaerji** 高尔基) i Romaina Rollanda (**Luolan** 罗兰), przy czym imię dosłownie może znaczyć ‘wysoka orchidea’ (*gāo* 高 ‘wysoki’, *lán* 兰 ‘orchidea’);
 - transkrybowane nazwy geograficzne, np. **Bolan** 波兰 ‘Polska’, nazwie można przypisać znaczenie ‘falista orchidea’ (*bō* 波 ‘fala’, *lán* 兰 ‘orchidea’).
- (3) Nazwy własne są zapisane grafemami/znakami już istniejącymi, odnoszącymi się do konkretnych leksemów, mających swoje brzmienie i znaczenie, ale przypisano im nowe znaczenie asocjacyjne (jako piktogramom prostym lub złożonym z dwóch lub więcej piktogramów prostych, stanowiących elementy wskazujące znaczenie całej struktury), które jest znaczeniem nazwy wynikającym z cech graficzno-semantycznych znaku. Takie zjawisko można nazwać neosemantyzmem graficznym. Są to:
 - a) nazwy geograficzne, np.:

Si Shui 泗水 ‘rzeka utworzona przez cztery źródła’ (*sì* 泗 ‘wydzielina z nosa’; znaczenie elementów znaku: *氵* ‘woda’ + *sì* 四 ‘cztery’; *shuǐ* 水 ‘woda, rzeka’);

Pin Shan 品山 ‘góra z trzema kamieniami/skałami na wierzchołku [niczym w znaku 品]’ (*pīn* 品 ‘rodzaj, rzecz, gatunek, ranga, charakter’);

b) imiona, np.:

Wen 问 ‘jedno/pierwsze dziecko w rodzinie’ (*wèn* 问 ‘pytać, pytanie, wiadomość, wywiad swata’; znaczenie elementów znaku: *mén* 门 ‘brama’ + *kǒu* 口 ‘usta, gęba do wyżywienia’, czyli nowe znaczenie to ‘jedna gęba do wyżywienia w bramie/domostwie’);

Lǚ 闾 ‘drugie dziecko w rodzinie’ (*lǚ* 闾 ‘brama w zaułku, zaułek, 25 rodzin w jednym kwartale, wioska’; znaczenie elementów znaku: *mén* 门 ‘brama’ + *lǚ* 吕 ‘tempo w muzyce’, grafia tego znaku/subgrafemu to dwukrotne *kǒu*

□ ‘usta, gęba do wyżywienia’, czyli nowe znaczenie sugerowane przez cały znak to ‘druga gęba/dwie gęby do wyżywienia w bramie/domostwie’).

- (4) Nazwy są zapisane grafemami/znakami już istniejącymi, odnoszącymi się do konkretnych leksemów, mających swoje brzmienie i znaczenie, ale przypisano im nowe znaczenie asocjacyjne wynikające z homofoniczności morfemów semantycznych, np.:

Kenan 克楠, dosłowne znaczenie: ‘móc być jak / być lepszym niż cedr’, podejrzwane znaczenie asocjacyjne: ‘móc być jak / być lepszym niż mężczyzna’ (*kè* 克 ‘móc; pokonać, być lepszym’, *nán* 楠 ‘cedr’, *nán* 男 ‘mężczyzna’);

Zhaodi 招娣, dosłowne znaczenie: ‘przywołać dziewczynę/żonę młodszego brata’, podejrzwane znaczenie asocjacyjne: ‘przywołać / sprowadzić na świat młodszego brata’ (*zhào* 招 ‘przywołać, sprowadzić’, *dì* 娣 ‘dziewczyna, żona młodszego brata’, *dì* 弟 ‘młodszy brat’).

PODSUMOWANIE

Jak starano się ukazać w artykule, chińskie nazwotwórstwo jest zagadnieniem różnorodnym i skomplikowanym, przede wszystkim z powodu specyfiki chińskiego języka i pisma, a także wskutek specyficznej kultury nazewnictwa występującej w Chinach. Stwierdzono, że chińskie onimy są w większości semantycznie transparentne, czyli na ogół są nazwami „znaczącymi”, mającymi związek semantyczno-funkcjonalny z apelatywami. Jednakże starano się też uzmysłowić, że „prawdziwy” sens niektórych nazw bywa czasem bardzo trudny do odkrycia, a jego stwierdzenie, z powodu braku istotnych informacji, często opiera się jedynie na domysłach. Chińskie nazwy własne ewidentnie nie stanowią przypadkowych kombinacji sylab/morfemów/znaków. Wykorzystanie konkretnych jednostek leksykalnych w procesie nazwotwórczym miało swoją przyczynę lub kilka przyczyn.

LITERATURA

- Deng, Z. 邓智海. (2002). *Quming yidian tong* 取名一点通 [Some knowledge of creating names]. Beijing: Zhongguo Dangan Chubanshe.
- Hui, Y. 慧缘. (2002). *Xingshi tanyuan yu quming yishu* 姓氏探源与取名艺术 [Research into surnames and the art of naming]. Jilin: Yanbian Daxue Chubanshe.
- Ji, X. 籍秀琴. (1993). *Zhongguo renming tanxi* 中国人名探析 [Research on Chinese personal names]. Beijing: Zhongguo Guangbo Dianshi Chubanshe.

- Kałużyńska, I. (2002). *Contemporary Chinese Place Names. Names of Administrative Divisions at County and City Level*. Bern: Peter Lang AG.
- Kałużyńska, I. (2008). *Chinese Female Namings. Past and Present*. Warszawa: Wydawnictwo AGADE.
- Li, R. 李然. (2004). *Qi ge hao ming hao yun yisheng 起个好名好运一生* [Good name, good fate]. Beijing: Jincheng Chubanshe.
- Lu, S. 罗森. (2000). *Qiming shouce 起名手册* [Naming manual]. Beijing: Zhongguo Shehui Chubanshe.
- Ma, Y. 马永立. (1982). Dimingde texing jiqi zai dili zhitu zhong de deyingong 地名的特性及其在地理制图中的应用 [The characteristics of place names and their application in geographic mapping]. *Diming Zhishi 地名知识*, 1, 2–5, 2, 4–8.
- Wanyan, S. 完颜绍元. (1994). *Zhao Qian Sun Li, Zhongguo xingming wenhua 赵钱孙李, 中国姓名文化* [Zhao, Qian, Sun, Li — The culture of Chinese personal names]. Shanghai: Shanghai Guji Chubanshe.
- Xu, J. 徐健顺, Xin X. 辛宪. (1999). *Mingming. Zhongguo xingming wenhua de aomiao 命名. 中国姓名文化的奥妙* [Naming. Secrets of the Chinese culture of personal names]. Beijing: Zhongguo Shudian.

NAME-CREATION IN CHINESE

There are many ways of choosing or creating a name, the ways of which vary from culture to culture, and from language to language. Chinese onyms are usually constructed of one or more elements, being mostly lexical items (morphemes or words), and retaining in most cases their own lexical meaning in a name, therefore they are usually semantically transparent. However, the “true” significance of some names is sometimes very difficult to discover, and the conclusion is often based upon guesswork. What is evident, Chinese onyms are not random combinations; they usually have a certain underlying significance, reflecting the reason or reasons why particular lexical items are used in the naming process. Chinese researchers usually do not mention “the meaning” of names as a criterion for their semantic divisions. Their classifications are mainly based upon the variously termed “reasons”, “methods”, “motivations”, or “sources of naming”. Therefore, this paper deals with some selected, typical and untypical, “methods” of creating Chinese names, especially given names and place names.

Key words: Chinese onyms, Chinese name-creation strategies, methods of creating Chinese names, Chinese personal names, Chinese place names